

The methodical aspects of monitoring of economic processes of different scientists are considered and analyzed; the directions, criteria and indicators of the evaluation of the system of agrarian social and labor relations are determined; the model of monitoring of the system of social and labor relations in agriculture and the use of its database by the relevant stakeholders was formed; a methodical mathematical approach to a comprehensive evaluation of the system of agrarian social and labor relations has been applied.

The methodical principles of the functioning of less labor-intensive monitoring of social and labor relations in agriculture are proposed, which will ensure the argumentation and efficiency of management decisions by their subjects on the state (branch or regional) levels.

Keywords: *monitoring, social and labor relations, agriculture, rural areas, criteria, indicator, database*

УДК 334.7:637.1-027.3(477)

АНАЛІЗ СИРОВИННОЇ БАЗИ, ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА І ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Я. С. ЛАРИНА, доктор економічних наук, професор,
А. О. ГРЕЧУХА, аспірант кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**
E-mail: *larin_sla@ukr.net; a.grechukha@gmail.com*

Анотація. *Вирішення проблем молокопереробної галузі та розробка стратегій подальшого розвитку неможливі без їх глибокого аналізу і розуміння. Питання розвитку сировинної бази молокопереробних підприємств на сьогодні є одним із ключових у галузі.*

Дане дослідження спрямоване на аналіз функціонування молокопереробних підприємств та виробників сирого молока в наявних економічних умовах. Метою дослідження є встановлення закономірностей функціонування молокопереробних підприємств шляхом аналізу динаміки обсягів виробництва молока та визначення його впливу на молокопереробну галузь.

Об'єктами дослідження є молокопереробні підприємства та приватні виробники молочної галузі. У дослідженні використовується інформація державної служби статистики України, вторинна аналітична інформація з наукових праць та спеціалізованих інформаційних джерел. Використано статистичні методи, у т.ч. метод аналізу рядів динаміки, табличний і графічний метод.

За висновками даного дослідження можна стверджувати про потребу подальшого розвитку й розширення сировинної бази в молочній промисловості України. Значної ваги у визначенні кількісно-якісних параметрів розвитку молокопереробної галузі, на думку авторів, набуває проблема роздробленості українських виробників молока.

Ключові слова. *ринок молока та молочної продукції, діяльність підприємств, молокопереробні підприємства, сировинна база, переробка молока*

Актуальність. За 26 років існування незалежної України, поголів'я великої рогатої худоби скоротилося в рази. З більш ніж 21 млн голів у 1991 до 2,13 млн за даними на початок 2017 року.[1] Водночас у продуктивних кошиках українців значну частину складають саме молочні продукти. Одним із найбільш важливих та гострих у молокопереробній галузі є питання сировинної бази. Від наявності потрібної кількості молока, що відповідає високим стандартам якості, залежить не лише стабільність роботи та фінансовий стан підприємства, а й сама можливість його існування.

Окрім того, скорочення сировинної бази може негативно вплинути на якість кінцевого продукту та, безумовно, підвищує конкуренцію за ресурси серед виробників. Наявність виробників молока найвищого класу, форма їх організації та умови кооперації із переробниками, географічне розміщення, обумовлює діяльність галузі в будь-якій країні.

На сьогодні виробництво молока і молокопродуктів в Україні є одним із найбільш перспективних напрямів розвитку в аграрному секторі. Молочна галузь, до складу якої входять маслоробна, сироробна, молочноконсервна підгалузі, а також виробництво продукції з незбираного молока, на сучасному етапі є однією із провідних у структурі харчової індустрії України [3, ст. 103].

Постійна зміна кон'юнктури ринку продукції молокопереробної галузі потребує додаткового дослідження в цій темі.

Аналіз останніх досліджень. Питанням розвитку ринку молока значну увагу в своїх дослідженнях відводять такі вчені як Т. А. Говорушко, А. С. Даниленко, І. М. Демчак, М. М. Ільчук, Т. Л. Керанчук, Т. Л. Мостенська, В. П. Савицька, В. М. Ціхановська та інші. Тематика досліджень вчених охоплює цілий ряд питань: у роботах вивчаються як реалії внутрішнього ринку, так і проблематика галузі з оглядом на світові тенденції і перспективи.

Зокрема, стан та перспективи розвитку ринку молока та молочних продуктів України, із врахуванням аналізу динаміки цін на молоко та основні види молочної продукції за останній період досліджено у працях В. М. Ціхановської. В. І. Радько досліджує трансформацію структури виробництва молока в сучасних умовах. Між тим більш значну увагу слід приділити забезпеченості функціонування діючих підприємств сировиною з позицій досягнення належного рівня якості кінцевої продукції.

Мета дослідження – встановлення закономірностей функціонування молокопереробних підприємств шляхом аналізу сировинної бази,

динаміки обсягів виробництва молока й молокопродуктів та визначення його впливу на молокопереробну галузь.

Результати дослідження та їх обговорення. Сьогодні молочна галузь є однією з найбільш перспективних за обсягами виробництва продукції. Традиційно молочні продукти займають велику частку у споживчому кошику українців. За даними Держкомстату, в Україні споживають у середньому 230 кг молочних продуктів на рік у перерахунку на молоко.

Після подій 2014 року українські виробники втратили доступ на традиційний російський ринок збуту. Найбільше постраждали виробники твердих сортів сирів, обсяги експорту яких не відновлено і сьогодні[1]. Втім переорієнтація виробництва, підписання угоди з ЄС та пошук нових закордонних партнерів дозволили українським виробникам не тільки пережити тимчасову кризу, але навіть говорити про нарощування виробництва. Позитивним і дуже важливим фактором у даному випадку є збільшення кількості населення у світі і, як наслідок, відкриття нетрадиційних для молочної продукції ринків, таких, наприклад, як Китай.

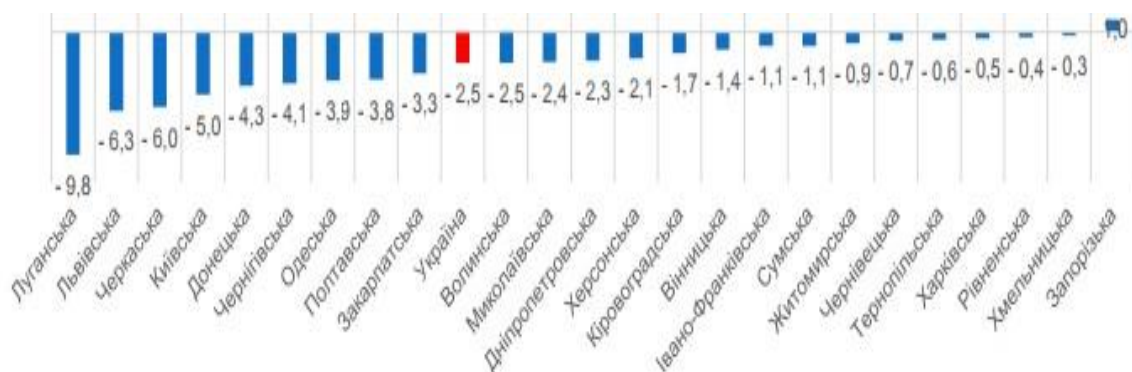

Рис. 1. Темпи росту поголів'я ВРХ станом на 1 квітня 2017 року

Джерело: [2, ст. 8]

У той же час в Україні вже протягом тривалого періоду спостерігається скорочення поголів'я ВРХ. За даними на квітень 2017 року він становив - 2,5 % в середньому по країні (рис. 1). Більш детально зріз кількості ВРХ та порівняння з попереднім роком за областями представлено в таблиці 1. За таких обставин у 1 кварталі поточного року в порівнянні з аналогічним періодом минулого року відбувається падіння загальних обсягів виробництва на 0,5 %, що становить 1972 тис т молока. Водночас виробництво зросло у сільгоспприємствах на 1,7 % (654 тис т); в індивідуальному секторі знизилося на 1,5 % (1318 тис т).

З таблиці видно, що з 24 областей України лише дві мають приріст поголів'я ВРХ, і без змін залишилась кількість корів у Житомирській області. Також слід враховувати, що поголів'я, яке знаходиться у власності населення, буде скорочуватися з підвищенням віку власників. Молоде покоління вкрай неохоче займається утриманням корів, навіть за умов проживання у сільській місцевості.

1. Чисельність поголів'я корів по Україні

	Усі категорії господарств			Сільськогосподарські підприємства			Господарства населення		
	2017	2016	2017/2016, %	2017	2016	2017/2016, %	2017	2016	2017/2016, %
Україна	2131,9	2186,2	97,5	485,9	507,3	95,8	1646,0	1678,9	98,0
Вінницька	158,0	160,3	98,6	33,4	34,9	95,7	124,6	125,4	99,4
Волинська	102,2	104,8	97,5	18,7	20,4	91,7	83,5	84,4	89,9
Дніпропетровська	71,4	73,1	97,7	14,1	15,1	93,4	57,3	58,0	98,8
Донецька	37,7	39,4	95,7	13,8	15,2	90,8	23,9	24,2	98,8
Житомирська	110,1	111,1	99,1	24,7	24,7	100,0	85,4	86,4	98,8
Закарпатська	91,2	94,3	96,7	1,2	1,6	75,0	90,0	92,7	97,1
Запорізька	59,4	58,8	101,0	7,1	7,3	97,3	52,3	51,5	101,6
Івано-Франківська	100,5	101,6	98,9	4,1	4,2	97,6	96,4	97,4	99,0
Київська	66,6	70,1	95,0	33,6	34,5	97,4	33,0	35,6	92,7
Кіровоградська	57,6	58,6	98,3	10,4	10,3	101,0	47,2	48,3	97,7
Луганська	27,5	30,5	90,2	8,0	9,0	88,9	19,5	21,5	90,7
Львівська	122,1	130,3	93,7	7,5	8,1	92,6	114,6	122,2	93,8
Миколаївська	77,6	79,5	97,6	6,9	7,3	94,5	70,7	72,2	97,9
Одеська	96,1	100,0	96,1	9,9	10,9	90,8	86,2	89,1	96,7
Полтавська	127,3	132,3	96,2	63,9	68,8	92,9	63,4	63,5	99,8
Рівненська	97,8	98,2	99,6	14,2	14,1	100,7	83,6	84,1	99,4
Сумська	82,9	83,8	98,9	35,4	37,0	95,7	47,5	46,8	101,5
Тернопільська	94,9	95,5	99,4	11,3	10,5	107,6	83,6	85,0	98,4
Харківська	91,6	92,1	99,5	36,1	36,7	98,4	55,5	55,4	100,2
Херсонська	68,8	70,3	97,9	6,2	6,5	95,4	62,6	63,8	98,1
Хмельницька	137,0	137,4	99,7	27,8	28,2	98,6	109,2	109,2	100,0
Черкаська	83,7	89,0	94,0	46,9	48,0	97,7	36,8	41,0	89,8
Чернівецька	56,6	57,0	99,3	3,5	3,8	92,1	53,1	53,2	99,8
Чернігівська	113,3	118,2	95,9	47,2	50,2	94,0	66,1	68,0	97,2

Джерело: [2, ст. 8]

Як вже було зазначено, за 26 років поголів'я ВРХ в Україні скоротилося в рази і на початок 2017 року становило 2,13 млн голів. У той час як за 2016 рік, в Україні було вироблено 10 387 тис т молока. З них 35 % припадає на сільськогосподарські підприємства і 65 % - на господарства населення (рис. 2). Цілком зрозуміло, що частина молока реалізується без переробки. У першу чергу це стосується малих виробників. Для порівняння в 1992 році це співвідношення становило 76 % для СГП та 24 % для господарств населення.

Однією з головних проблем для малих виробників є відсутність техніки, навіть для первинного охолодження молока. Близько 78 % молока надходить від СГП і тільки трохи більше 21 % – від населення. Через відсутність навіть елементарної обробки, як наслідок, знижується якість молока. Такі виробники вимушені продавати молоко за нижчою

закупівельною ціною. Якщо закупівельна ціна на молоко 1 ґатунку станом на весну 2017 року коливалась від 5500 до 9200 грн./т, та в середньому по Україні складала 7600 грн., то закупівельні ціни у населення – відповідно від 3100 до 6000 та 4700 в середньому по Україні [2, ст. 11].

Рис. 2. Виробництво молока всього по Україні, 1992 та 2016 роки

Джерело: сформовано авторами за інформацією державної служби статистики України

За аналізований період закупівельні ціни на молоко, що надходило на молокопереробні підприємства від усіх категорій господарств, збільшились проти відповідного періоду минулого року. Сезонність виробництва також впливає на цінову політику при закупівлі. Об'єми надоїв та ціна на молоко обернено пропорційні. Традиційно, в літній період спостерігається найбільше просідання цін на сире молоко. Свого ж максимуму вони досягають наприкінці осені-взимку.

За даними Асоціації виробників молока, відбулося зростання надходжень молока ґатунку екстра з 9,7 % до 13,8 % (267 тис т.); молока вищого ґатунку з 34,8 % до 36,4 % (705,2 тис т) та скорочення обсягів молока першого ґатунку – з 50,4 до 43 %. Виробництво молока ґатунку екстра схематично зображено на рис. 2. Лідером за цим показником є Київська область [5].

Гострими залишаються проблеми ціноутворення, що тісно пов'язані із встановленням закупівельної ціни на молочну сировину та готову продукцію. Зумовлено це тим, що у структурі собівартості продукції витрати на сировину становлять у середньому 60 %, а за різними групами молочної продукції коливаються в межах від 55 до 83 % [4, ст. 217].

Проаналізувавши сировинну базу, логічно перейти до особливостей функціонування молокопереробних підприємств. Основними факторами, які обумовлюють географічне розміщення підприємств молокопереробної галузі, їх ефективне функціонування і розвиток, є наявність сировинної бази та ринків збуту готової продукції. Виробництво молока та молочних продуктів має свої специфічні господарські та організаційні особливості: короткий термін зберігання продукції в сирому вигляді, наявність широкого асортименту продуктів переробки, потреба в кооперації та інтеграції, обумовлена особливостями переробки молока. У формуванні повного циклу від виробництва молочної сировини до надходження

готової продукції споживачам, сільське господарство знаходиться у складному становищі, перш за все, через велику роздробленість виробництва. Це не тільки ускладнює збір сировини, а й призводить до зменшення якості сирого молока.

Рис. 2. Виробництво молока ґатунку екстра в Україні за областями, 2016 рік

Джерело: [5]

Переробкою молока на Україні займається більше 300 підприємств, проте, майже 80 % ринку контролює 50 заводів, значна частина яких входить до складу великих холдингів (табл. 2).

2. Найбільші виробники молочної продукції в Україні, 2016 рік

Назва компанії	Виручка, млрд грн
Терра Фуд	3,435
Молочний Альянс	3,3
Даноне Україна	2,1
Альміра	1,986
Комо	1,78
Житомирський маслозавод	1,637
Люстдорф	1,511
Milkiland Україна	1,363
Вімм-Білл-Данн Україна	1,362
Волошкове поле	1,304

Джерело: сформовано авторами за даними [2, ст. 17]

Трійка лідерів з виготовлення продукції у натуральному вираженні має наступний вигляд: «Молочний Альянс» (ТМ «Славія», «Пирятин», «Златокрай», «Яготинське», «Яготинське для дітей», «Здорово!»). На другому місці знаходиться «Терра Фуд» (ТМ «Тульчинка», «Ферма», «Біла

Лінія», Premialle та ін.). Третє місце посідає компанія «Данон Україна» (ТМ «Активія», «Актимель», «Актуаль», «Даниссимо», «Живинка», «Простоквашино», «Растішка» та ін.).

Якщо розглянути ранжування за чистим доходом – ситуація буде дещо іншою. У таблиці 2 вказані українські виробники та транснаціональні компанії, що здійснюють виробництво в Україні.

Зростаючі ціни зовнішнього попиту сприяють помітному збільшенню обсягів експорту масла. За травень 2017 року з України було вивезено 2,8 тис т товару, що майже втричі більше в порівнянні з 2016 роком. Водночас збільшуються і географічні межі реалізації. Варто зазначити, що зростання світових цін на молочні продукти тягнуть за собою і підвищення цін на внутрішньому ринку. Більш детально структуру виробництва молочних продуктів, у перерахунку на молоко, представлено на рисунку 3.

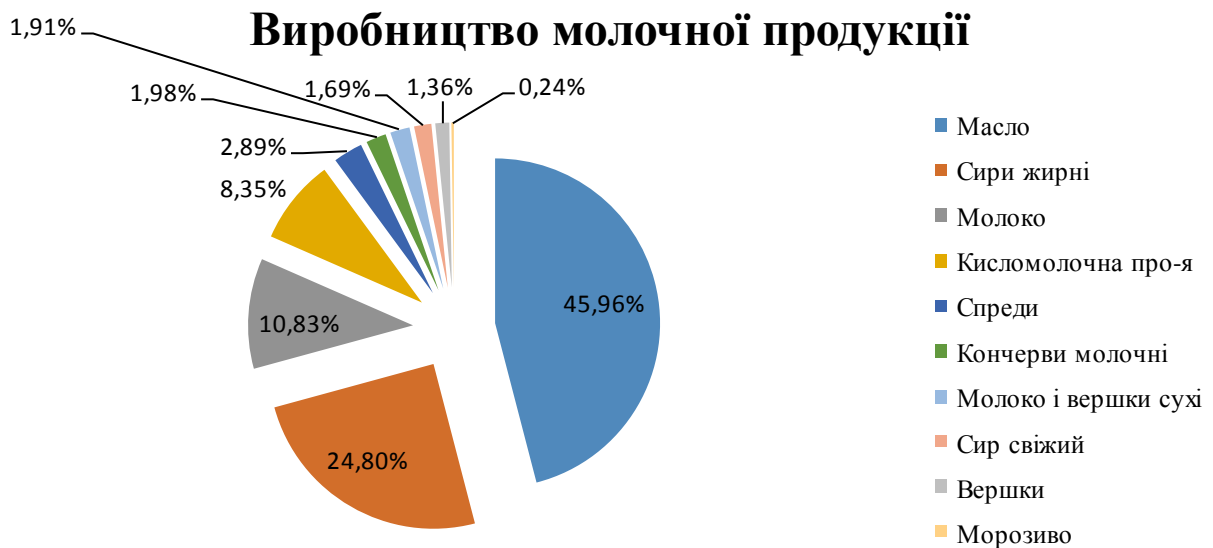

Рис. 3. Структура виробництва молочної продукції, станом на березень 2017 року.

Джерело: [2, ст. 13]

У процентному відношенні, в порівнянні з 2016 роком, обсяги виробництва різних груп молочних продуктів змінились. За даними Державної служби статистики, збільшились обсяги виробництва обробленого рідкого молока, твердих сирів та вершкового масла. Найбільше зросло виробництво казеїну, вершків та морозива. Незначною мірою зменшилось виробництво кисломолочних сирів та кисломолочних продуктів. Більш ніж на 23 % зменшилося виробництво сухого знежиреного молока.[1]

Довгий час молокопереробна промисловість України працювала на внутрішній ринок та експорт до країн пострадянського простору. Втрата ринку РФ призвела до тимчасового зменшення обсягів виробництва. За даними Держмитслужби, у січні – вересні 2014 року Україна експортувала

молочних продуктів на загальну суму 290,9 млн дол. США, що на 22,2 % менше, ніж у відповідний період 2013 року (373,8 млн дол. США). [1] Левову частку експорту молокопродуктів становили сири – 43,5 % від загального експорту молокопродуктів у перерахунку на молоко.

3. Виробництво молочної продукції у натуральному виразі за 2016 рік

Найменування продукції	Фактично вироблено, т
Молоко рідке оброблене (пастеризоване, стерилізоване, гомогенізоване, топлене, пептизоване)	852666
Молоко та вершки для дитячого харчування незгущені і без додання цукру чи інших підсолоджувальних речовин жирністю більше 1%, але не більше 6% у первинних пакуваннях об'ємом нетто не більше 2 л,	17542
Молоко та вершки, жирністю більше 6%, неконцентровані та непідсолоджені	58045
Молоко і вершки сухі	56202
Масло вершкове	94401
Сир свіжий неферментований (недозрілий і невитриманий; включаючи сир із молочної сироватки та кисломолочний сир)	64090
Сир кисломолочний та вироби з нього для дитячого харчування	4531
Сири сичужні (тертий, порошковий, голубий та інший не плавлений сир; крім свіжого сиру, сиру із молочної сироватки та кисломолочного сиру)	79842
Плавлений сир (крім тертого або порошкового)	23353
Молоко та вершки, згущені або з доданням цукру чи інших підсолоджувальних речовин, крім молока та вершків у твердій формі	37609
Йогурт та інші ферментовані чи сквашені молоко та вершки	387391
Продукти кисломолочні для дитячого харчування (не ароматизовані)	4524
Йогурт рідкий та сквашене молоко ароматизовані (молоко і вершки коагульовані, йогурт, кефір, сметана та інші ферментовані продукти, ароматизовані або з доданням фруктів, горіхів або какао)	103195
Казеїн та казеїнати	6043

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України

Галузь намагається переорієнтуватися на інші ринки, але є проблеми. Експорт молочних продуктів з України за підсумками 2016 року склав 109,2 тис т, що на 9 % менше, ніж у 2015 році, і на 3 % поступається показнику 2014 року. У грошовому вираженні експорт даної групи товарів скоротився на 11 % щодо 2015 року й у 2 рази в порівнянні з 2014 роком [1].

Причин для такої ситуації декілька – висока конкуренція на світовому ринку; відсутність налагоджених механізмів збуту на нових ринках; короткий термін реалізації, як наслідок – особливі вимоги до логістики; відсутність культури споживання деяких товарів, а саме –

твердих сирів тощо. За допомогою, у разі виходу на нові іноземні ринки збуту, підприємець може теоретично звернутися до цілого ряду установ. Але, фактично, не існує єдиного механізму чи інстанції, де можна було б отримати повну і вичерпну відповідь.

Відомо, що якість молока визначає і якість продукції переробки. Низька якість молочної сировини в Україні та, як наслідок, молочної продукції, у значній мірі звужує ринки її збуту, особливо щодо експорту. За нинішньої якості вітчизняної молокосировини основним споживачем вітчизняної молокопродукції є населення країни [4].

Відсутність в Україні великих виробників сирого молока значно звужує можливості проведення племінної роботи, налагодження стабільного партнерства «виробник-переробник» та формування ефективної цінової політики. Також створення великих комплексів допомогло б знизити собівартість молока, провести роботу з покращення умов утримання ВРХ.

Висновки. Сьогодні, незважаючи на існуючу високу конкуренцію, молокопереробна галузь має значний потенціал для нарощування обсягів виробництва та отримання стабільних доходів. Перехід від ринку збуту країн пострадянського простору до світового є болючим, але необхідним кроком.

Дослідження показало, що в галузі існує велика проблема з сировинною базою. Існуючі виробники переважно малі та роздроблені. Це звужує можливості селекційної роботи, зменшує шанси створення довгострокових партнерських відносин із переробниками, негативно впливає на якість молока та не дозволяє виробникам формувати ефективну цінову політику. Через відсутність обладнання для первинної обробки закупівельні ціни на сире молоко падають ще більше.

Певна робота з виходу на нові ринки вже зроблена. Українські виробники продають свої товари у 40 різних країнах. Але відсутні чіткі консолідовані інструменти допомоги з боку держави. Короткі строки реалізації певних груп товарів молокопереробної галузі ставлять високі вимоги до логістики. Створення стаціонарних, стабільно діючих каналів збуту до регіонів, що розвиваються, таких як Китай та Південно-Східна Азія, дало б великий поштовх для розвитку галузі.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Вісник молочників. Випуск № 4(64). URL: <http://ukrmolprom.kiev.ua/ua/analitika/shchomisyachna-analitika>
3. Говорушко Т. А., Дуда В. П. Продовольчий ринок молока України, його розвиток та перспективи. Вісник Одеського національного університету. 2013. Т. 18. Вип. 1/1. С. 102-106.
4. Ціхановська В. М. Організаційно-економічний механізм функціонування агропродовольчого ринку України: теорія, методологія, практика: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 08.00.03: Вінниця, 2014. 490 с.
5. Map of high quality milk 2016. URL: <http://milkua.info/en/ukraine-map>.

References

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Visnyk molochnykiv [Herald of milkmen]. Vypusk № 4(64). URL: <http://ukrmolprom.kiev.ua/ua/analitika/shchomisyachna-analitika> (In Ukrainian)
3. Govorushko, T. A., Duda, V. P. (2013) Prodovol'chyi rynek moloka Ukrainy, yogo rozvytok ta perspektyvy [Ukrainian milk market, its development and prospects]. Visnyk Odes'kogo Natsional'nogo universytetu. T. 18. Vyp. 1/1. (In Ukrainian)
4. Tsyhanovs'ka, V. M. (2014) Organizatsiyno-ekonomichniy mehanizm funktsionuvannya agroprodovol'chogo rynku Ukrainy: teoriya, metodologiya, praktyka [Organizational and economic mechanism of functioning of the agro-food market of Ukraine: theory, methodology, practice]: dysertatsiya na zdobutt'ya naukovogo stupenia doktora ekonomichnyh nauk: 08.00.03. Vinnytsya. (In Ukrainian)
5. Map of high quality milk (2016). URL: <http://milkua.info/en/ukraine-map>.

АНАЛИЗ СЫРЬЕВОЙ БАЗЫ, ОБЪЕМОВ ПРОИЗВОДСТВА И СБЫТА ПРОДУКЦИИ МОЛОКОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УКРАИНЕ

Я. С. Ларина, А. О. Гречуха

***Аннотация.** Решение проблем молокоперерабатывающей отрасли и разработка стратегий дальнейшего развития невозможны без их глубокого анализа и понимания. Вопросы развития сырьевой базы молокоперерабатывающих предприятий на сегодня являются одними из ключевых в отрасли.*

Данное исследование направлено на анализ функционирования молокоперерабатывающих предприятий и производителей сырого молока в имеющихся экономических условиях. Целью исследования является установление закономерностей функционирования молокоперерабатывающих предприятий путем анализа динамики объемов производства молока и определения его влияния на молокоперерабатывающую отрасль.

Объектами исследования являются молокоперерабатывающие предприятия и частные производители молочной отрасли. В исследовании используется информация государственной службы статистики Украины, вторичная аналитическая информация из научных трудов и специализированных информационных источников. Используются статистические методы, в т.ч. метод анализа рядов динамики, табличный и графический метод.

По заключению данного исследования можно утверждать о необходимости дальнейшего развития и расширения сырьевой базы в молочной промышленности Украины. Значительный вес в определении количественно-качественных параметров развития молокоперерабатывающей отрасли, по мнению авторов, приобретает проблема раздробленности украинских производителей молока.

***Ключевые слова.** рынок молока и молочной продукции, деятельность предприятий, молокоперерабатывающие предприятия, сырьевая база, переработка молока.*

ANALYSIS OF THE RAW MATERIAL BASE, PRODUCTION AND SALES OF DAIRY PRODUCTS IN UKRAINE

Y. S. Larina, A. O. Grechukha

Abstract. Solving the problems of the dairy industry and developing strategies for further development are impossible without their deep analysis and understanding. The issue of the development of the raw material base of dairy processing enterprises today is one of the key issues in the industry.

This research is aimed at analyzing the functioning of dairy processing enterprises and producers of raw milk in the present economic conditions. The purpose of the study is to establish the regularities of the functioning of milk processing enterprises by analyzing the dynamics of milk production and determining its impact on the milk processing industry.

The research objects are milk processing enterprises and private producers of dairy industry. The study uses the information of the State Statistics Service of Ukraine, secondary analytical information on scientific works and specialized information sources. Statistical methods are used, including method of analysis of the series of dynamics, tabular and graphical method.

According to the findings of this study it can be argued about the need for further development and expansion of the raw material base in the dairy industry of Ukraine. According to the authors, the problem of fragmentation of Ukrainian milk producers is gaining considerable weight in determining the quantitative and qualitative parameters of the development of the dairy industry.

Keywords: milk and dairy market, enterprise activity, dairy processing enterprises, raw material base, milk processing.